

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

NME in de wereld, de wereld in NME

Een korte impressie van de 22^e Benelux-werkconferentie natuur- en milieu-educatie
(Wageningen, 12 t/m 14 november 2008)

(Artikel, bedoeld voor de NME/EDO-professionals in België, Nederland en Luxemburg)

Inleiding op het thema

De uitdagingen rond natuur en milieu houden niet op bij onze grens. Aandacht voor natuur naast de voordeur raakt steeds meer verbonden met wereldwijde problematiek als klimaatverandering, uitputting van grondstoffen en energiedragers, afname van biodiversiteit, verdelings- en armoedevraagstukken en voedselproblematiek. Onmiskenbaar krijgt daardoor ook natuur- en milieu-educatie (NME), mede in de Beneluxlanden, steeds meer mondiale trekken. Het gaat om grensoverschrijdende samenwerking met andere landen. Die internationale samenwerking op NME-gebied reikt nu tot aan de andere kant van de wereld.

Maar ook in onze lokale NME-activiteiten zien we een sterk toenemende belangstelling bij overheden, het onderwijs en maatschappelijke organisaties, voor NME met mondiale aspecten. In de praktijk gaat het dan – naast de nog steeds waardevolle educatieve benadering van onze *directe* omgeving – vooral om thema's die onze verbintenis met andere landen benadrukken, zoals het beheer van mondiale ecosystemen, trekvogels, handel, toerisme, landbouw/voedsel, klimaat enz.

De conferentie

Het programma van de conferentie was praktisch van aard: veel interactie tussen de deelnemers (ruim 65 uit de drie landen), veel contacten met Nederlandse instellingen die zich ook met deze thema's bezighouden en slechts een paar inleidingen.

De resultaten van deze conferentie zijn bedoeld voor praktijk en beleid van nationale en lokale overheden, van educatieve centra en van publieksinstellingen. Resultaten die iets zeggen over hoe je complexe vraagstukken als mondiale biodiversiteit educatief kunt vertalen, over het onderzoek dat daarvoor nodig is en over de noodzaak van uitwisseling van werkzaamheden tussen de organisaties in het Beneluxgebied.

Bevindingen

Duurzame ontwikkeling is één van de drie pijlers van het vernieuwde Beneluxverdrag. Daarin wordt ook erkend dat mondiale aspecten van NME van toenemend maatschappelijk belang zijn. Daarom is het een gelukkige omstandigheid dat de Beneluxlanden al veel praktijk- en pilotprojecten hebben ontwikkeld, vooral geconcentreerd in westelijk (francofoon) Afrika en een aantal landen in de Balkan en Oost-Europa. Daarnaast creëert een brede aanpak van NME (in tijd en ruimte) nieuwe kansen voor samenwerking binnen de Benelux in inhoudelijk, methodisch en financieel opzicht (bijv. stimuleren van schaalvoordelen).

Maar educatie voor duurzame ontwikkeling is niet alleen de verantwoordelijkheid van NME. Op pedagogisch, conceptueel en organisatorisch gebied zouden de verschillende educatieve sectoren nauwer kunnen samenwerken. Zo kan ook worden voorkomen dat de mondiale dimensie en de complexiteit van NME leiden tot een 'pedagogiek van de doem'. Vandaar ook dat er vanuit het educatieve veld een dringende vraag begint te ontstaan naar de mogelijke bijdragen van NME aan educatie voor duurzame ontwikkeling.

Directe contacten tussen culturen en volken leiden tot breder begrip en betekenisgeving tussen partners, tot het vinden van een goede samenwerking en aanpak en tot het doorsijpelen van ervaringen in het buitenland naar de eigen educatieve omgeving. Het valt overigens niet te ontkennen dat deze zelfde uitwisselingen en projecten vaak een grote milieubelasting (ecologische voetafdruk) opleveren.

Verder is er een risico dat het werken in een internationale dimensie met andere landen leidt tot een paternalistische opstelling. Vandaar dat (zelf)kritische NME-ers goed voorbereid dienen te zijn op waarden en gebruiken in andere culturen alsook op andere visies op mens en natuur; en dat het leeraspect een tweezijdig karakter heeft. Daarom is het van het grootste belang dat NME-projecten respectvol, doordacht en bescheiden zijn: eerder gericht op capaciteitsopbouw bij intermediaire instellingen dan boodschapgestuurd richting einddoelgroep.

Enkele conclusies

- 1) Het instellen van *communities of practice* (COP's) in onze landen kan een bijdrage leveren aan verdere ontwikkeling, kennisuitwisseling en gezamenlijke activiteit op het gebied van internationaal georiënteerde NME, in het bijzonder in Oost-Europa en in West-Afrika.
- 2) Het koppelen van databestanden op het gebied van mondiale thematiek in NME en internationale samenwerking op dat gebied, en het delen van verworven wetenschappelijke en praktijkkennis, is een zinvolle ondersteuning van deze COP's.
- 3) Mondiale NME-projecten leiden tot een brede aanpak waardoor financiering vanuit diverse overheden gerechtvaardigd is.
- 4) Ook NME-organisaties zullen inspanningen moeten leveren om de traditionele schotten tussen de diverse educatieve sectoren te slechten door het aangaan van samenwerkingsverbanden met bijvoorbeeld ontwikkelingseducatie, cultuureducatie, gezondheidseducatie en erfgoededucatie.
- 5) Bij internationale NME-projecten dient een goede afweging te worden gevonden tussen directe ontmoeting tussen culturen en de ecologische voetafdruk die dit met zich meebrengt. Een aanbeveling is dan ook om projecten van een CO₂-neutrale doelstelling te voorzien, gebruik te maken van de internationale samenleving die ook direct in onze eigen gemeenten aanwezig is en gebruik te maken van de mogelijkheden van digitale communicatie.
- 6) Acceptatie van de mondiale dimensie van NME leidt tot activiteiten over de grens; deze ervaringen dienen tegelijkertijd een zinvolle vertaling te kunnen vinden in lokale educatieve kringen (en dus in de leerprocessen) en het lokale overheidsbeleid in onze landen zelf.
- 7) De 23^e Beneluxwerkconferentie NME (24 – 26 november 2009 te Oostende) heeft als onderwerp: 'Educatie voor Duurzame Ontwikkeling in de NME-praktijk: uitdagingen voor Hoofd, Hart en Handen'.

Enkele bibliografische referenties

- “Biodiversiteit in de Nederlandse samenleving. Inleiding op een educatief project over maatschappelijke verantwoordelijkheid voor de natuur tussen backyard en outback” Maas Geesteranus, Chr., 2006 (Niet gepubliceerd).
- “Climate Change Communications, Dipping a toe into public motivation” van Rose, Chris & Dude, Pat, 2005, kan worden gedownload van:
<http://www.compassnetwork.org/images/upload/climatechangecommunications.pdf>
- “Energy conservation behavior: The difficult path from information to action” van Costanzo, M., Archer, D., Aronson, E., & Pettigrew, T. (1986)
- « Enquête de perception et de comportement en matière d'énergie et d'environnement en Région de Bruxelles-Capitale », Leefmilieu Brussel, 2009 (www.ibgebim.be)
- “Environmental education and biodiversity” Wals, A.E.J., D. van Weelie, A. Dreyfus, M. Margadant-van Arcken, A.H. Alblas, 1999. IKC-rapport 36. National Reference Centre for Nature Management, Wageningen
- « Etude sur les opinions et comportements des Belges en matière de réchauffement climatique », Leefmilieu Brussel, 2007 (www.ibgebim.be)
- « La Maison de la Cédraie », folder gepubliceerd door het Koninkrijk Marokko (in partnerschap met Wallonië-Brussel) met betrekking tot de toekomstige NME-projectactiviteiten.
- « La soumission librement consentie : Comment amener les gens à faire librement ce qu'ils doivent faire? » van Joule, Robert-Vincent & Beauvois Jean-Léon, 2006
- « La Wallonie se donne de l'ErE » voorlichtingsbrochure over NME in het Waalse Gewest, kan worden gedownload van:
<http://environnement.wallonie.be/publi/education/ere.pdf>
- « Le plan B : pour un pacte écologique mondial » de Lester R. Brown, 2007
- “Millennium Ecosystem Assessment. Ecosystems and human well-being.” Synthesis report. Island Press, Washington, DC.
- “Mise en œuvre des objectifs et des engagements convenus au plan international dans le domaine du développement durable. Rapport national du Luxembourg” Brief (& bijlage) d.d. 23 mei 2008 van de zaakgelastigde ad interim van de Permanente Missie van Luxemburg bij de Verenigde Naties aan de voorzitter van de Sociaal-Economische Raad, mei 2008, kan worden gedownload van:
http://www.mae.lu/images/biblio/biblio-251-66_hcrmo_5139_3169_319.pdf
- « Parcours d'ErE », reeks van debatten over NME georganiseerd door Réseau IDée in 2008 die geresulteerd hebben in een referentiestuk voor Natuur-en Milieu-educatie : " L'éducation relative à l'environnement : pourquoi, comment, pour qui, vers quoi ? ", kan worden gedownload van:
<http://www.reseau-idee.be/parcours-ere/>
- « Planète en jeu, jeunes en mouvement », publicatie uitgegeven in het kader van de Assemblée des Jeunes Wallons pour l'Environnement (initiatief van de Waalse Minister van Leefmilieu, gecoördineerd door Green asbl), kan worden gedownload van:
http://environnement.wallonie.be/publi/education/jeunes_en_mouvement.pdf

Nog andere interessante links :

<http://www.green-engage.co.uk/resources.html>
www.cbsm.com